

Examen VWO 2019

tijdvak 1
woensdag 08 mei
07.30 - 11.00 uur

Nederlands

Bij dit examen hoort een bijlage en een uitwerkbijlage.

Dit examen bestaat uit een tekst met 20 vragen en een tekst met een samenvattingsopdracht.

Voor dit examen zijn maximaal 55 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Geef niet meer antwoorden (zinnen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één zin wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één zin, dan wordt alleen de eerste zin in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1 Nepnieuws en de kunst van propaganda

- 1p 1 In alinea 1 wordt een bepaald beeld van de situatie geschetst. Wat is het belangrijkste doel hiervan?
- A Het karakteriseren van de bezorgdheid van westerse landen over Russische inmenging in de binnenlandse politiek van westerse landen.
 - B Het presenteren van een voorbeeld van de gevolgen van de Russische propagandatactieken in de westerse buitenlandse politiek.
 - C Het tonen van het startpunt van een negatieve ontwikkeling in de sociale media- en technologiebedrijven met betrekking tot de Russische invloed.
 - D Het weergeven van de belangrijkste ontwikkelingen in de publieke opinie door middel van de manipulatieve praktijken van de Russen.

In de tekst zijn de volgende tekstdelen te onderscheiden:

Deel 1 alinea 1 – 2
Deel 2 alinea 3 – 4
Deel 3 alinea 5
Deel 4 alinea 6 – 7
Deel 5 alinea 8 – 10
Deel 6 alinea 11 – 15
Deel 7 alinea 16 – 22

- 1p 2 Welke van de volgende opties typeert de inhoud van Deel 1 het beste?
- A bestaande zorgen
 - B massale angst
 - C ongefundeerde paniek
 - D toekomstige dreiging
- 1p 3 In alinea 2 wordt de vraag gesteld: *‘Maar wat is propaganda?’* Deel 2 (alinea 3-4) geeft bij deze vraag een
- A definitie.
 - B karakterisering.
 - C uitgangspunt.
 - D verklaring.

- 1p 4 Lees Deel 3 (alineea 5). Deel 3 begint met een bewering. In Deel 3 wordt geredeneerd op basis van
- A autoriteit.
 - B causaliteit.
 - C feiten.
 - D voorbeelden.
- 1p 5 Welk van de volgende kopjes past het beste boven Deel 4 (alineea 6-7)?
- A Bepalende associaties
 - B Correcte inschattingen
 - C Patriottisch gedrag
 - D Succesvolle carrière
- 1p 6 Lees Deel 5 (alineea 8-10) en citeer daaruit de zin die de hoofdgedachte van dit deel bevat.
- 5p 7 De zinnen van alineea 10 vormen een op zichzelf staande redenering. Elke zin heeft een of meerdere functies in de alineea. De zinnen van alineea 10 staan hieronder en op de uitwerkbijlage, genummerd. Noteer op de uitwerkbijlage achter elk nummer de functie(s) van de desbetreffende zin binnen de redenering.
De functie van zin 1 en een van de functies van zin 2 zijn al gegeven.

Kies voor je antwoord steeds een andere term uit de volgende rij:

argument – conclusie – doelstelling – gevolg – nuancering –
 oorzaak – oplossing – relativering – stelling – toelichting

zinnen van alineea 10	
1	Bernays zag ook grote voordelen in propaganda.
2	Zo biedt het fenomeen voor de mens de mogelijkheid om 'de censuur van de groepsgeest en het kuddegedrag' te doorbreken, doordat nieuwe ideeën in een maatschappij worden geïnjecteerd.
3	Vandaar dat de gevestigde orde altijd grip probeert te krijgen op de informatievoorziening en de ideeën van rivalen afschildert als propaganda of deze probeert te censureren.
4	Censuur is volgens Bernays daarom de grootste vijand van propaganda.
5	Zoals een monopolie de vrije markt verstoort, zo ondermijnt het verbieden van propaganda het vrije verkeer van ideeën.

- 2p 8 De schrijver heeft voorbeelden opgenomen in alinea 7. Alinea 7 maakt deel uit van Deel 4. Het voorbeeld van het roken past eigenlijk beter in Deel 6 (11-15) van de tekst.
Leg uit waarom het genoemde voorbeeld goed zou passen in Deel 6.
Gebruik voor je antwoord maximaal 25 woorden.
- 1p 9 Zowel aan het begin van de slotzin van alinea 11 als aan het begin van de openingszin van alinea 12 wordt het signaalwoord 'zo' gebruikt als aanduiding of aankondiging van een voorbeeld.
Wat moet het voorbeeld in alinea 11 laten zien?
Maak de volgende zin af met maximaal 15 woorden:
Dit voorbeeld laat zien dat Bernays ...
- 2p 10 In alinea 15 staat de zin: *'De propagandist mag echter niet rommelen met de informatie, vond Bernays.'*
Wat doet Bernays zelf? *Zet kruisjes in het schema op de uitwerkbijlage.*
- 1p 11 Alinea 16 begint met: *'Het grote gevaar voor het Westen is dan ook niet zozeer Russische propaganda, maar zijn eigen handelen.'*
De woorden 'dan ook' in deze zin impliceren een specifiek verband en kunnen vervangen worden door
A al met al.
B daarnaast.
C daarom.
D in dit geval.
- 3p 12 De zinnen van alinea 18 vormen een op zichzelf staande redenering. Deze zinnen staan op de uitwerkbijlage in verkorte vorm.
Noteer achter elke zin de functie ervan binnen de redenering.

Kies voor je antwoord steeds een andere term uit de volgende rij:
argument – conclusie – gevolg – nuancering – oorzaak –
stelling – tegenwerping – voorbeeld – voorwaarde |
|--|
- 1p 13 Alinea 19 bestaat uit twee zinnen.
Welk verband bestaat er tussen deze twee zinnen?
A argumenterend verband
B oorzakelijk verband
C tegenstellend verband
D voorwaardelijk verband

Fragment

Het bedrog en de desinformatie vanuit het Kremlin (Poetin) zijn zo grotesk, dat je vanzelf terugdenkt aan Bush en Blair en de Irakoorlog. Ze zeiden toch allemaal dat Saddam Hoessein massavernietigingswapens had? Maar die had hij helemaal niet! De zinloze militaire acties tegen Irak om de afwezige wapens op te sporen zijn binnen het Westen nog steeds verwoestend.

In de publieke opinie geldt Poetin als de betere leugenaar. Als er twijfels rijzen aan de Russische oprechtheid, staan op 'sociale media' trollenlegers klaar om de missers van het Westen breed uit te meten. Het wordt als geniale strategie van Poetin gezien, die nauw aansluit bij het complotdenken van westerse populistten. Velen onder hen denken ook dat liegen een normaal onderdeel is van de wereldpolitiek.

Dirk-Jan van Baar, volkskrant.nl, 1 april 2018

- 1p 14 Citeer de eerste twee en de laatste twee woorden van de zin uit het bovenstaande fragment die de essentie van alinea 19 en 20 van de hoofdtekst weergeeft.
- 1p 15 De tekstdelen 5 en 6 (alinea 8-10 en 11-15) beschrijven de ideeën van Bernays en hebben een link met Deel 7 (alinea 16-22).
Welke bewering over Deel 5 en 6 is correct?
- A In tekstdeel 5 en 6 komt goed tot uitdrukking hoe het mogelijk is om via de media invloed uit te oefenen op de politiek van andere staten.
 - B In tekstdeel 5 en 6 worden mogelijkheden uitgewerkt om via de media het vertrouwen in de binnenlandse politiek te doen groeien.
 - C In tekstdeel 5 en 6 wordt uit de doeken gedaan waarom uitwisseling van nieuwe ideeën mogelijk moet blijven.
 - D Tekstdeel 5 en 6 beschrijven het gedrag van de media dat vereist is om aan kwalijke invloeden van buitenlandse krachten weerstand te kunnen bieden.
 - E Tekstdeel 5 en 6 geven een indirecte beschrijving van de negatieve factoren die een verkeerde houding oproepen tegenover buitenlandse invloeden.
- 2p 16 Het artikel *Nepnieuws en de kunst van propaganda* is begin 2018 gepubliceerd.
Leg in eigen woorden uit dat dit gegeven van belang is bij het bepalen van de mate van betrouwbaarheid van de tekst nu, in 2019.
Gebruik daarbij een gegeven uit alinea 1 en gebruik voor het complete antwoord maximaal 20 woorden.

- 3p 17 Hieronder staat een reeks genummerde uitspraken.
Kies uit de reeks de drie uitspraken die gebaseerd zijn op de inhoud van het artikel *Nepnieuws en de kunst van propaganda* en die samen de hoofdgedachte van het artikel tot uitdrukking brengen.
Noteer de nummers van deze drie uitspraken.
- 1 Aan propaganda kleef een negatief imago; maar gezien de doeleinden waarvoor deze gebruikt wordt, is dat onterecht.
 - 2 De basis van het functioneren van de westerse maatschappij wordt ondersteund door propaganda die uitgedragen wordt door betrouwbare figuren met een goed imago.
 - 3 De betrouwbaarheid van westerse journalisten is een voorwaarde voor het tegenhouden van kritiek die in feite andere bedoelingen heeft.
 - 4 De westerse landen moeten zorgen voor een feilloze verslaggeving waar niets op aan te merken valt.
 - 5 Elk land bepaalt op welke wijze het omgaat met journalisten, die zich uiteraard richten op objectiviteit en nieuws.
 - 6 Het westen weet niet op welke manier malafide invloeden uit het buitenland tegengehouden kunnen worden.
 - 7 Journalisten zijn niet altijd bereid zich in te spannen voor een propagandist, wat stress en extra werk oplevert voor de propagandist.
 - 8 Onwaarheden in de media veroorzaken ongeloofwaardigheid en leiden tot onzekerheid.
 - 9 Russisch nepnieuws heeft veel invloed uitgeoefend in het westen.
 - 10 We kunnen wel bang zijn voor nepnieuws uit Rusland, maar dat baseert zich op de gevaarlijke propagandatechnieken uit ons eigen Westen.
 - 11 We zouden het gewoon moeten accepteren dat nieuws ook gebaseerd is op leugens; dat is door de eeuwen heen steeds zo geweest.
 - 12 Westerse overheden dienen erop toe te zien dat journalisten betrouwbaar overkomen bij het publiek.

- 2p 18 Lees onderstaande genummerde beweringen over de tekst en kruis op de uitwerkbijlage achter elk nummer aan of deze bewering juist of onjuist is op basis van de tekst.

bewering
1 De tekst bespreekt verschillende voordelen van propaganda en gaat daarna over op de negatieve zijde van de gevolgen van propaganda.
2 De tekst geeft een samenvatting van de ideeën van Bernays die vanuit zijn gezichtspunt van invloed zijn op de manier waarop wij tegen nepnieuws aankijken.
3 De rode draad door de tekstdelen 4 t/m 7 is steeds de integriteit van communicatiedeskundigen, zoals journalisten.

- 1p 19 Op welke tekststructuur is de tekst gebaseerd?
- A argumentatiestructuur
 - B aspectenstructuur
 - C verklaringstructuur
 - D verleden-heden-toekomststructuur
- 2p 20 De tekst is verschenen in Trouw, een krant voor een ontwikkeld leespubliek, die zich vooral richt op religie en filosofie, natuur, duurzaamheid en ethiek.
- Noteer de nummers van de drie middelen uit onderstaande lijst die de auteur in deze tekst toepast om in te spelen op het ontwikkelingsniveau van zijn lezers:
- 1 de structuur van de tekst
 - 2 het aanwenden van ironie
 - 3 het citeren van experts
 - 4 het doen van emotionele uitspraken
 - 5 het gebruiken van gecompliceerde zinnen
 - 6 het geven van clichévoorbeelden
 - 7 het vertellen van bekende anekdotes

Tekst 2 Meer vrouwen in de politiek

- 22p 21 Maak een goedlopende samenvatting in correct Nederlands van maximaal 220 woorden van de tekst *Meer vrouwen in de politiek*. Zorg ervoor dat je samenvatting begrijpelijk is voor iemand die de oorspronkelijke tekst niet kent.

Uit je samenvatting moet duidelijk worden:

- Van welke probleemstelling de tekst uitgaat;
- Welke oorzaken hiervoor genoemd worden;
- Welk tegengesteld beeld geschetst wordt;
- Aan welke voorwaarden is voldaan om dat te bereiken;
- Aan welke andere voorwaarden een succesvolle aanpak moet voldoen;
- Welke redenen van belang zijn om te streven naar het geschetste ideaalbeeld;
- Wat de slotconclusie is.